

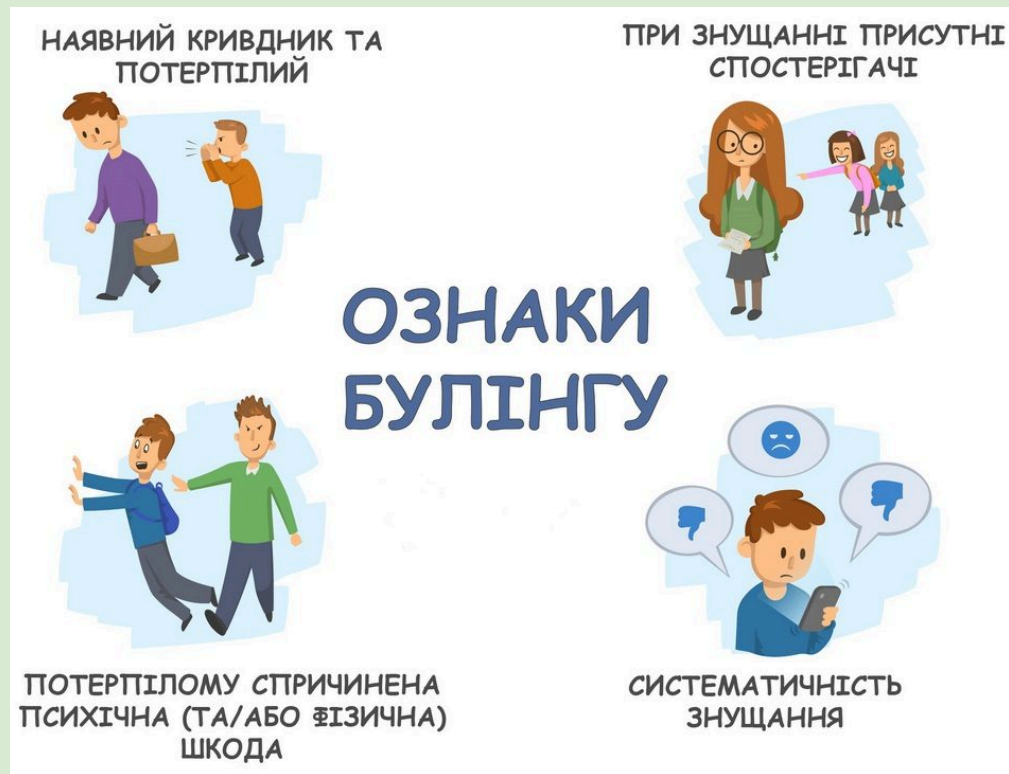
Булінг (цькування) – дії учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному чи сексуальному насильстві. Такі дії вчиняються стосовно дитини чи дитиною стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого може бути заподіяна шкода психічному чи фізичному здоров'ю потерпілого. Булінг може здійснюватись також із застосуванням засобів електронних комунікацій.

ЮНІСЕФ визначає булінг як небажану агресивну поведінку дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною чи групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили.

- 1. Фізичний булінг** – штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, побиття або нанесення тілесних ушкоджень тощо.
- 2. Психологічний булінг** – принизливі погляди, прізвиська, жарти, жести, образливі рухи тіла, міміки, поширення образливих чуток, бойкотування, ігнорування, погрози, переслідування, залякування, плювання на інших, шантаж, маніпулювання, тощо.
- 3. Кібербулінг** – пересилка неоднозначних фото, обзивання по телефону, знімання на відео бійок чи інших принижень, знімання в роздягальнях і викладання відео в мережу Інтернет чи поширення серед дітей, цькування чи переслідування через соціальні мережі тощо.
- 4. Економічний булінг** – крадіжки, пошкодження, ховання чи знищення одягу чи інших особистих речей, вимагання грошей тощо.
- 5. Сексуальний булінг** - принизливі погляди, жести, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у роздягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти тощо.

До причин, які призводять до формування булінгу належать: людська нерівність, нетолерантність суспільства (у тому числі й суспільні стереотипи), сімейне виховання (насилля в родині, авторитарний стиль виховання, гіперопіка над дитиною, відсутність комунікації «батьки-діти»), формування ієрархії в дитячому колективі, ставлення до насилля у самому суспільстві.

Типовими ознаками булінгу (цькування) є

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Найпоширенішими формами булінгу є

- Словесні образи, глузування, обзивання, погрози.
- Образливі жести або дії.
- Залякування за допомогою слів, загрозливих інтонацій, щоб змусити жертву щось зробити чи не зробити.
- Ігнорування, відмова від спілкування, виключення з гри, бойкот.
- Вимагання грошей, їжі, речей, умисного пошкодження особистого майна жертви.

- Фізичне насилля (удари, щипки, штовхання, підніжки, викручування рук, будь-які інші дії, які заподіюють біль і навіть тілесні ушкодження).
- Приниження за допомогою мобільних телефонів та Інтернету (СМС-повідомлення, електронні листи, образливі репліки і коментарі в чатах і т.д.), розпускання чуток і пліток.

ЧИМ БУЛІНГ ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ ВІД КОНФЛІКТУ

Булінг відрізняється від сварки або конфлікту кількома ознаками:

- ✎ **систематичність** (повторюваність) дій – вчинення в різних формах насильства двічі й більше разів стосовно однієї і тієї ж людини;
- ✎ **злий умисел** – коли метою дій кривдника є умисне заподіяння шкоди, приниження, страху, тривоги, бажання підпорядковувати іншу людину своїм інтересам або спричинити її ізоляцію від інших;
- ✎ **дисбаланс сил** – кривдник сильніший за постраждалого як фізично, так і психологічно;
- ✎ **відсутність розкаяння** в кривдника.

Булінг необхідно зупиняти, замовчування проблеми не вирішить її, а безкарність буде провокувати булера на подальші атаки.

Як реагувати батькам, якщо їхня дитина зазнала булінгу

Якщо дитина все-таки підтвердила в розмові з батьками, що вона стала жертвою булінгу, то варто говорити такі фрази:

1. Я тобі вірю (це допоможе дитині зрозуміти, що Ви повністю на її боці).

Мені шкода, що з тобою це сталося (це допоможе дитині зрозуміти, що Ви переживаєте за неї і співчуваєте їй).

2. Це не твоя провина (це допоможе дитині зрозуміти, що її не звинувачують у тому, що сталося).

3. Таке може трапитися з кожним (це допоможе дитині зрозуміти, що вона не самотня: багатьом її одноліткам доводиться переживати залякування та агресію в той чи той момент свого життя).

4. Добре, що ти сказав мені про це (це допоможе дитині зрозуміти, що вона правильно вчинила, звернувшись по допомогу).

5. Я люблю тебе і намагатимуся зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека (це допоможе дитині з надією подивитись у майбутнє та відчути захист).

Міфи про булінг

Міф 1: Булінг — це природна частина дорослішання, і найкраще — просто його ігнорувати.

Факт: Насильство в будь-якому вигляді не є нормальною частиною дитинства. Ігнорування проблеми не гарантує її вирішення. Потерпілим варто звернутися до дорослих, таких як батьки, вчителі чи психологи, які можуть допомогти зупинити булінг. Терпіти означає ризикувати втратою самоповаги і залишити проблему невирішеною.

Міф 2: Повідомлення про булінг лише погіршить ситуацію.

Факт: Страх перед погіршенням ситуації чи недовірою до потерпілого може заважати звернутися по допомогу. Проте важливо довіритися тим, хто має досвід боротьби з булінгом і готовий діяти.

Міф 3: Найкращий вихід — дати кривднику відсіч.

Факт: Спроба вирішити проблему фізично може тільки посилити конфлікт. Значно ефективніше залучити дорослих, які зможуть втрутитися та припинити насильство.

Міф 4: Діти переростають агресивну поведінку.

Факт: Залякування в дитинстві може стати звичкою, яка зберігається і в дорослому віці. Якщо не втрутитися, ця модель поведінки сприймається як успішна і закріплюється. Важливо, щоб школа, батьки або відповідні служби поставили під сумнів ефективність агресії як способу досягнення цілей.

Міф 5: Булери мають вроджену схильність до насильства.

Факт: Агресивна поведінка часто формується під впливом середовища, в якому росте дитина, або є відтворенням насильства, яке дитина сама пережила. Генетика не є головним чинником.

Міф 6: Кривдники шукають владу через власну слабкість.

Факт: Булери використовують агресію як спосіб досягти своїх цілей, і часто ця тактика спрацьовує. Поведінка залежить від впливу оточення, яке або заохочує, або стримує такі дії.

Міф 7: Школа має самостійно вирішувати проблему булінгу.

Факт: Булінг є суспільною проблемою. Школа лише майданчик, де він найчастіше проявляється. Важливу роль відіграють дорослі, які створюють умови та правила, що формують поведінку дітей.

Міф 9: Булінг легко помітити.

Факт: Насильство може бути не тільки фізичне. Психологічний вид та кібербулінг часто залишають невидимі "шрами", які важко розпізнати.

Відповідальність

Це може бути цивільна, адміністративна та навіть кримінальна відповідальність. Якщо говорити про цивільну відповідальність, то вона полягає у захисті честі й гідності, а також відшкодуванні моральної шкоди. Відбувається це або в добровільному порядку, або в примусовому порядку через суд.

Адміністративна відповідальність за вчинення булінгу тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

З настанням ж 16 річного віку до кривдника мають застосовуватися санкції Кримінального кодексу України, якщо в його діях є ознаки складу злочину. У випадках особливо жорстокого поводження кривдника з жертвою кримінальна відповідальність настає з 14 річного віку.

Відео: Як боротись з булінгом: поради для дітей

Навчально-методичний посібник «Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти»

Розділ I присвячений навчальній програмі «Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти» для слухачів очної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти

Розділ II містить теоретичний та практичний матеріал для викладання Програми. Даний матеріал структуровано відповідно до тематичних модулів.

Особливу увагу приділено визначенню та розмежуванню понять «насильство», «жорстоке поводження», «гендерно зумовлене насильство», «гендерна рівність», «дискримінація», «домашнє насильство», «булінг»; формуванню навичок ідентифікації постраждалих від жорстокого поводження, насильства, гендерно зумовленого насильства, домашнього насильства, булінгу.

Складено таблицю з нормативними документами закладу освіти, які регулюють діяльність з питань запобігання та протидії жорстокому поводженню, насильству, гендерно зумовленому насильству, домашньому насильству, булінгу.

Розроблено Алгоритми виявлення та реагування учасників освітнього процесу на вчинення насильства щодо дитини та опрацьовано Типовий протокол про дії учасників освітнього процесу закладу освіти в ситуаціях насильства.

Надані рекомендації щодо діяльності закладу освіти з запобігання та протидії жорстокому поводженню, насильству, гендерно зумовленому насильству, домашньому насильству, булінгу. Акцентовано увагу на роботі педагогів(-инь) з дітьми-кривдниками та спостерігачами ситуації насильства.

Розділ III містить методичні розробки: «Структуру програми циклу тренінгів для педагогів «Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти» та «Тренінг для батьків здобувачів освіти та персоналу закладу освіти «Протидія та реагування на випадки насильства над дітьми».

У додатках розміщено інфографіки: «Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Кримінальна відповідальність за домашнє насильство», «Терміновий заборонний та обмежувальний приписи», «Особливості застосування термінового заборонного та обмежувального приписів у випадку, якщо однією з сторін є дитина; відповідальність дітей-кривдників», «Порядок реагування на випадки булінгу (цькування)», «Хто і як відповідатиме за булінг в Україні».